

Tres poètiques i un acompliment

MANEL GARCIA GRAU

POESIA

Jaume Bru i Vidal, *Clams d'ardida confessió*. Epíleg de Vicent Penya. Editorial Setimig. València, 2001.

Begonya Mezquita, *Signes de terra*. Pròleg d'Antoni Albalat. Finalista segon premi Jaume Bru i Vidal. Editorial Setimig. València, 2001.

Josep Planaspachs, *Llibre de mercès*. Pròleg de Manuel Bellver. Premi Jaume Bru i Vidal de Sagunt. Editorial Setimig. València, 2001.

He parlat recetment sobre la vitalitat de la poesia catalana al País Valencià. Lluny de desmentir-ho, heus aquí tres veus ben sòlides de tres generacions diferents que ho confirmen i una editorial modesta però que aposta per mantenir una exigent línia de producció, a voltes tapada, però, per un nombre massa exuberant de llibres menors que fan passar desapercebuts llibres com els presents. Tres veus, ben suggerents quant a proposta estètica i quant a projecció literària. Des de la meditació, l'elegància i la subtileza com a mètode d'abstracció de la realitat, com en el cas del recentment desaparegut poeta saguntí Jaume Bru i Vidal (qui dona, a més, nom a aquest premi de poesia), fins a arribar a la conceptualització de la brevetat poetitzada a través de la concisió i l'instat de la mirada de Planaspachs i l'exaltació de la profunditat, certa contundència i bon ofici de la també saguntina Begonya Mezquita: tres llibres, per tant, que palesen que la bona poesia segueix sent una malalta amb salut de ferro, que mai tendirà a buscar la bellesa i l'experiència més banals de l'ésser humà i que la producció poètica al País Valencià continua en la línia alta dels darrers anys, malgrat els entrebancs polítics de promoció i difusió del llibre en català a tots els àmbits socials pertinents.

El cas de Jaume Bru i Vidal (Sagunt, 1921-2000) serveix molt bé per exemplificar les vicissituds que ha hagut de passar la poesia en català durant la segona meitat del segle XX. I ho és perquè la seua trajectòria l'ha situat al costat de la generació de postguerra al País Valencià amb una poesia que no pogué estar exempta dels avatars ideològics i mestètics d'aquells anys. La seua obra s'inicià el 1950 amb l'aparició d'*Ala encesa*, al qual seguiren *Tres cançons de primavera* (1958), *Retrobament* (Premi València) i, entre d'altres, els més recents *Kanèfora* (1998) i *Recer de tardor* (1999). Amic de Fuster, Estellés, Valls, Casp, Beneyto i Sánchez-Cutillas, per exemple, Bru exemplifica molt bé el tipus de poeta elegant, profund i simbolista, provinent de camps ben diferents al poètic (ell fou historiador i arqueòleg; Estellés, periodista, etc.) que hagueren de sobreviure els anys més foscos del franquisme i en una València grisa i fàtua. En aquest sentit,

La poesia, recitada o llegida en intimitat, té molts seguidors

La producció poètica al País Valencià continua en la línia alta que ha demostrat els darrers anys

la seua poesia sempre ha seguit una tendència més acostada a allò que els estudiosos de la seua obra han anomenat com el d'un "simbolisme ètic", vinculat a un intens lirisme intimista i a una assumpció plena dels temes universals de la tradició literària i, alhora, a una actitud de defensa de la unitat de la llengua. Cronista oficial de Sagunt i de València, acadèmic de la Reial Acadèmia de la Història i la de Belles Arts de Sant Carles de València el 1998 la revista literària *Abalorio* li dedicà un número monogràfic ple d'encerts i de recerques sobre la seua obra i on aparegueren set dels vint poemes del llibre, de la mateixa manera com l'AELC el nomenà Soci d'Honor el 2000, any que li fou atorgat el Premi de les Lletres Valencianes. Tristament, la mort li sobrevingué a casa seua poques hores després de presentar aquest poemari a la Casa de la Cultura de la seua ciutat nadiua. Podem dir, doncs, que *Clams d'ardida confessió* és una mena de testament literari, una confessió pública davant de la premonició de la visita de la mort. I cal dir, sense embuts ni falses aparences o neguits provinents d'històries personals dels anys seixanta, que aquest llibre és una magnífica manera de corroborar com de profunda i exultant pot ser l'ànima. Perquè tal com ens expressa al poema sisè, ara el jo poètic pot "Dormir tranquil perquè he passat el pont. / I la nissaga (si voleu, puc dir-ne casta / i encara estirp, ai les arrels!), / conscient de vol nou, riu i s'eixampla, / gaudint del pas del temps / condensat en la tanda d'un estiu / que se n'anà entre boires".

Paral·lelament es publiquen els llibres que han obtingut el premi Bru i Vidal de Josep Planaspachs (Berga, 1953) i de Begonya Mezquita (Sagunt, 1968). Construït a partir d'uns paràmetres estètics que comparteix amb Bru i Vidal, aquest vuitè llibre publicat de Planaspachs deixa entreveure intertextualment veus com les del Riba de les *Estances*, el Carner d'*Absència*, el Salvat-Papasseit del *Poema de la rosa als llavis*, el Foix de *Sol, i de dol* i el Brossa dels sonets i les sextines. Efectivament, i seguint aquestos ullals, la seua poètica, segons assenyala el poeta i pintor Manuel Bellver al pròleg, "està ferrenyament construïda des del rigor formal, el ritme i la mesura". Ara bé, cal destacar sobretot el sentit i volgut homenatge que el poeta berguedà li dedica a Maria Mercè Marçal, una admiració que es veu palesa directament en el segon poema, que du el títol *Poètica* i a partir d'un acròstic ("Música / Mots / Màgia").

I per no desmerèixer la torna Begonya Mezquita, des de l'altura de la generació de la fi de segle, ens ofereix també un llibre que és tot un bon exercici de treball, de consciència i d'emocions poètiques, com ja s'entreu amb la cita inicial de Joan Fuster. Dividit en tres parts diferents, *Signes de terra* avança des d'un registre poètic amarat d'un simbolisme existencial (des d'on es contempla el paisatge des d'un punt de vista alhora encisador i escèptic) de la primera part, titulada *Versos insomnes*, per passar a una segona (que dona títol al poemari) on, a través de dotze poemes i amb un to amb una mica més tens, crític i conscient, veiem una veu alhora escèptica i fulgent: "Jo sóc la distància i em repetesc, rodamón malendregada, / com els set jorns amb que s'afaiçona la tempesta". A la tercera part (titulada *Homenatges*), la poetessa saguntina adreça els seus poemes a homenatjar poetes que, d'una manera coincident també han estat referits abans, com ara el mateix Bru i Vidal, Brossa, Joan Valls o Marçal. Un llibre correcte en l'estructuració i millor encara en el treball imatgístic i estètic que ens obre un cabal de bones expectatives per la potència creadora de Mezquita.

LLIBRES RECUPERATS

Promotors

ORIO IZQUIERDO

Pere Orlandis, *Poesies*. Alfàbia. Sant Joan Despí, 1997.

El diari publica els darrers dies d'octubre la notícia de la mort de Josep Zaforteza, que havia estat president de Fecea i membre de nombrosos consells delegats d'empreses i comitès organitzadors de salons d'ordre divers. Em sembla que cap necrològica no fa esment, però, i potser és comprensible que sigui així, del seu caràcter diletant. Vaig conèixer-lo fa ja alguns anys, quan jo tenia responsabilitats editorials. Un bon dia es va presentar al despatx explicant que era a punt de complir-se el centenari de la mort d'un seu parent, Pere Orlandis, i que creia que era de justícia celebrar-ho amb la reedició del llibre de poesies que havia estat publicat, a títol pòstum, el 1898. Després de valorar la proposta, va semblar assenyat fer una edició facsímil del volumet, amb peu editorial d'Edicions Alfàbia, que prenia nom de la finca mallorquina de la família de Zaforteza, ara transformada, segons explicava, en centre d'activitats cíviques i culturals.

LES CARACTERÍSTIQUES

Poesies, de Pere Orlandis, relligat en tapa dura en 11x16cm, duia a la coberta, de color crema, el títol en vermell i autor i peu editorial en negre. A l'interior, es llegeix a la portada la llegenda: "Edició facsímil commemorativa del centenari de la mort de Pere Orlandis. Introducció de Josep Orlandis". En la nota preliminar, Josep Orlandis presenta la figura de l'autor, cosí germà del seu pare i únic germà de la seva àvia Concepció, comtessa de Rótova, de qui va tenir copiosa notícia a través de Maria Zaforteza i Orlandis, també cosina del poeta i vicle de parentiu amb l'impulsor de la reedició. El prologuista alludeix a aspectes biogràfics, com "la història d'amor impossible d'en Pere Orlandis, que fou tema de conversa de tota la ciutat". Parla, també, de la història dels textos: les poesies van ser escrites entre 1894 i 1897, són autobiogràfiques "i reflecteixen l'estat d'ànim de l'autor, una vegada presa la dolorosa decisió de renunciar a la que fou amor de la seva vida", decisió que el duria a bascular "entre la profunda apatia" i "la incitació a una esforçada lluita, que sentia quan la capa de gel que recobria el seu cor pareixia cruixir i clivellar-se". Pere Orlandis, Pedro, "decidí fer-se capellà; i una vegada presa aqueixa resolució, amb el seu ardor característic, la va posar per obra sense vacil·lació ni demora. Quan arribà la tardor, les darreres pàgines de la seva vida s'escriuren a un ritme trepidant". Va emmalaltir i, als trenta-tres anys, "el seu cos tornà a la pols en les fredes terres de Castella".

L'edició reproduceix la portada original, amb peu de l'Estampa de Amengual y Muntaner, de Ciutat de Mallorca. Després, el retrat de l'autor, amb la seva signatura al peu. Signa el pròleg a l'edició original Miquel dels Sants Oliver. A continuació dels poemes, agrupats en onze *suites*, una carta de l'autor al prologuista i, en apèndix, textos dedicats a l'autor per Costa i Llobera, Tomàs Forteza i mossèn Alcover. Potser una joia, no del tot oblidada gràcies a l'obstinació d'un diletant.